

• КОНТАКТИ • РЕЦЕПЦІЇ • ПАРАЛЕЛІ •

УДК 821.161.2-6І.Франко,Л.Українка

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/uls.2024.87-88.4597>

ЛЕСЯ УКРАЇНКА В ЕПІСТОЛЯРНОМУ ДИСКУРСІ ІВАНА ФРАНКА

Лариса БОНДАР

У статті розглянуто творчі контакти Івана Франка і Лесі Українки. **Мета студії** – на основі епістолярію з'ясувати роль І. Франка в публікації перекладів Лесі Українки (статті Моріса Верна про Євангелія, В. Гюго), а також у становленні її як фольклористки. Дослідження базується на використанні історико-порівняльного (зіставного), культурно-історичного, психобіографічного, аналітико-описового та бібліографічного **методів**.

Наукова новизна статті полягає в новому перепрочитанні й осмисленні листування між Франком і Лесею Українкою; зацентовано увагу на контрверсійності Франкових оцінок творчості Лесі Українки. На основі докладного аналізу фактів, свідчень адресатів в епістолярних діалогах між собою та іншими кореспондентами з'ясовано головні етапи знайомства І. Франка і Лесі Українки, процес укладання й видання поетичних збірок, подано Франкові оцінки окремих поетичних текстів, перекладів, повісті «Жаль», драматичної поеми «Кассандра». Загострено увагу на проблемі оцінок ставлення І. Франка до Лесі в час його хвороби (зокрема в «Нарисі українсько-руської літератури до 1890 р.»).

Авторка статті дійшла **висновку** про скомпліковану природу взаємин двох українських геніїв-сучасників. Дослідниця вважає несправедливими Франкові трактування «дитячих» віршів першої збірки та драматичної поеми «Кассандра» Лесі Українки.

Ключові слова: літературні контакти, видавнича справа, фольклористика, переклад, оцінка, літературна критика.

Насамперед маємо усвідомити, що цей дискурс, за термінологією Дмитра Чижевського, «неповний», позаяк утрачена найважливіша його частина – листи самого Івана Франка до Лесі Українки, і їхня доля, як і доля всього Лесино архіву, либонь, навіки залишиться нерозгаданою таємницею, а нам, гірко зітхнувши, залишається одне – звернутися до Франкових листів до третіх осіб, де фігурує ім'я геніальної сучасниці. І цими особами насамперед є представники славного роду Драгоманових – сам Михайло Петрович і його сестра – «в миру» Ольга Косачева, в літературі – Олена Пчілка. Як відомо, Франкова епістолярна спадщина переважно зібрана в 48, 49 і 50 томах 50-томника. Що цікаво: у 48 томі ім'я Лесі Українки в основному тексті не згадується жодного разу, лише тричі – у примітках. І в цьому нема нічого дивного:

том завершується 1885 р., Франкові – 29, він у процесі активного пошуку нареченої, а тут якась чотирнадцятилітня дівчинка! Проте ця дівчинка вже є авторкою ще торік (1884 р.) надрукованих у «Зорі» віршів, і це, на думку Галини Левченко [2], не могло відбутися без участі Франка, який, знов таки на її думку, був фактичним редактором «Зорі» на той час. Але тут щось не так: якби Франко був причетний до публікації перших витворів Лесиної Музи, він би нагадав про це, позаяк тоді був зацікавлений у протекції «нашот певної одної особи» (Ольги Хоружинської) [4, т. 48, с. 595], і без посередництва Косачів, може, й не відбувся би шлюб славного галичанина з представницею Великої України («шлюб із доктрини»). А от уже через три місяці після тієї щасливої події (шлюбу) суто діловий лист письменника закінчується ось так: «Поздоровляємо Вас обоє з Олею, засилаємо щире поздоровлення пані Лесі. Ваш Іван Франко» [4, т. 49, с. 74]. 15-річна «пані», напевно, справила неабияке враження при особистому знайомстві на пана молодого, відразу заслуживши на такий поважний титул. І такі принагідні свідчення особистих контактів розсіпані по всьому масиву Франкового епістолярію, як-от у листі до М. Драгоманова (від 8 червня 1891 р.): «Ваша сестрінниця Леся їде на днях в Євпаторію лічитися, може, через неї Вам буде вигідніше обмінятися де з ким листами» [4, т. 48, с. 282]. У листі до О. Франко від 10 серпня 1891 р., яка перебувала тоді з дітьми в Колодяжному, І. Франко запитує: «Коли вернеться Леся?» [4, т. 49, с. 287]. Як продовження тієї ж Лесиної «кримської» теми повідомляє М. Драгоманову (від 15 вересня 1891 р.) про наміри його сестри: «Лесю, мабуть, вона привезе таки додому, бо боїться, щоб Ялта не була так само загрожена, як і другі купелеві місця» [4, т. 49, с. 297]. Як бачимо, І. Франко був утаємничений у родинні справи Косачів-Драгоманових майже як член цієї родини. І не майже, а цілком по-родинному Ольга Петрівна опікувалася Франковою сім'єю в Колодяжному, про що свідчить лист до Олени Пчілки від 30 вересня 1891 р.:

«Пишу цей лист ще під свіжим враженням оповідань моєї жінки про ту безконечну, справді материнську доброту і терпеливість, з якою Ви, зайняті своїми власними клопотами і гризотами, піклувалися ще й моєю сім'єю через усе літо» [4, т. 49, с. 298].

І тут же – в парі з удячністю до матері – співчуття до її дочки:

«Дуже жаль, що здоров'я Лариси Петрівни не поправилося в Криму так, як усі ми надіялися» [4, т. 49, с. 299].

І наприкінці листа – тій же Ларисі Петрівні – поклін.

Що стосується Франкових листів до М. Драгоманова, то Лесине ім'я частенько згадується в той час, коли вона перебувала в Болгарії. «Де се Ваша Л. У. поділася, що про неї не чути?» [4, т. 49, с. 505] – запитує в листі від 3 серпня 1894 р. Під час клопоту щодо здобуття місця на кафедрі Львівського університету І. Франко звертається по допомогу до М. Драгоманова і до Лесі:

«Чи не могли б Ви, хоч би при допомозі Лесі... зладити опис тих книжок по історії української літератури, які у Вас є і без яких Ви б змогли обійтися, хоч на час?» [4, т. 49, с. 523].

«Панна Леся» не раз виступає в ролі зв'язкової між своїм дядьком і Франком: “Зорю” можете затримати, аж буде їхати панна Леся, і тоді передасте» [4, т. 49, с. 7]. Закінчення листів рясніють традиційними поздоровленнями сім’ї і «панні Лесі зокрема» [4, т. 49, с. 12]. Це все, що стосується листовних принагідних нотаток про особисті взаємини двох великих людей.

Другий момент цих взаємин – це, так би мовити, видавнича історія. Після дебюту 13-літньої Лесі в «Зорі» (поезії «Конвалія» й «Сафо») в 1887 р. виходить альманах «Перший вінок», у якому надруковано поему «Русалонька» і три вірші: «Любка», «На зеленому горбочку», «Літо краснее минуло». Коли щодо Франкової причетності до Лесиної публікації в «Зорі» можна сумніватися, то твори, поміщені в «Першому вінку», безсумнівно, пройшли через його руки як фактичного упорядника альманаху; тим паче всі вони, за винятком «Любки», увійшли до збірки «На крилах пісень» (1893), для якої Франко був, по суті, хрещеним батьком. Він з ентузіазмом відгукується на пропозицію Олени Пчілки видати Лесину збірку у Львові, про що свідчить лист від 25 листопада 1891 р.:

«Щодо видання віршів Лесі Українки, то я радо готов узятися за нього, зробивши його швидко своїм коштом у «Літературно-науковій бібліотеці», або й осібно в більшому форматі» [4, т. 49, с. 310].

Вибрано було другий варіант – «осібно в більшому форматі». Редактор запропонував відмовитися від уміщення в збірці перекладів:

«Оригінальні вірші могли б рівнобіжно друкуватися осібно, певно, зробили б більше враження, ніж коли б були перемішані з перекладами» [4, т. 49, с. 310].

Цю пораду метра Леся врахувала, гречно подякувавши за неї [5, т. 10, с. 95]. На прикладі Уляни Кравченко та Климентії Попович ми знаємо, яким прискіпливим редактором був І. Франко. Що ж до Лесі, то він дає їй повну свободу:

«На всякий спосіб я прошу панну Лесю присилати якнайшвидше, що у неї є, і разом план її книжки, т. є. порядок, в якому вона бажала би бачити уложені свої вірші» [4, т. 49, с. 310].

І така поблажливість викликає подив на тлі тих закидів, які згодом зробить Франко-критик у хрестоматійній статті «Леся Українка», уцент розбиваючи тут перші спроби поетеси (поему «Русалку» та дитячі вірші). Щодо останніх, то його критика цілком несправедлива: вони дійсно «дитячі», бо ж дітям призначені! І чому б було упорядникові не викинути зі збірки (а «Русалки» ще з альманаху!) нещадно розкритикованих укупі з «Русалкою» «Самсона» й «Місячної легенди»?.. І все ж, попри все, саме І. Франко увів, можна сказати за руку, Лесю в українську літературу. І не тільки в літературу, а ще й у фольклористику...

Пристаючи до видання часопису «Житє і слово», І. Франко звертається до Лесиної матері (чому не до неї самої?) з проханням:

«У панни Лариси Петрівни бачив я інтересну збірку пісень народних. Особливо цікавими видалися мені пісні купальські, і я дуже бажав би мати враз з записом обрядів купальських до першої книжки» [4, т. 49, с. 426].

У листі до М. Драгоманова (від 20 січня 1894 р.) захоплено сповіщає: «А Леся прислала прекрасну і багату збірку купальських пісень (усіх щось 45!)» [4, т. 49, с. 449]. Невдовзі – і то завдяки Франкові – Леся Українка дебютувала на сторінках «Життя і слова» як фольклористка, чим не вгодила своєму прискіпливому дядькові. У листі до І. Франка від 15 березня 1894 р. – категоричний Драгоманів присуд: «Лесині купальські пісні підходять під те, що Ви кажете про польські печатання: перевод паперу» [4, т. 49, с. 480]. Проте І. Франко виявляє принциповість і не погоджується з такою суворою оцінкою:

«Ваш суд про Лесині пісні мені не видається справедливим: все-таки це найбагатша досі збірка купальських пісень, зібраних в одній околиці, і між ними багато є досі не звісних як купальські» [4, т. 49, с. 473–474].

Та фольклорне («купальське») непорозуміння в трикутнику взаємин «Леся Українка – Франко – Драгоманов» – це лишень невелика хмарка на тлі тієї бурі, яку здійняв софійський громовержець із приводу публікації перекладу М. Верна в «Житті і слові», і то цілком неочікуваного. Франко так щиро, якимось навіть по-дитячому тішиться з того, що М. Павлик згоджується відступити (!) статтю М. Верна про Євангелія в перекладі Лесі Українки для «Життя і слова» [4, т. 49 с. 525]. Далі, інформуючи свого старшого друга про хід видруку цього твору, захоплено вигукує: «Переклад прекрасний!» [4, т. 50, с. 8] І тут несподівано на його беззахисну руду голову спадає безжалісний шквал драгоманівських стріл:

«На віщо ви написали в кінці Євангелія: переклала Л. У. У Вас же була напись перекладчика: переклад (курсив) Л. У. Ви на ½ відкрили псевдонім і дали можливість, що жіночу постать Л. У. в Росії будуть питать, чи вона то писала, – признаватись, значить іти просто під кару, та ще в монастир, де монашки будуть, поки схочуть, намовляти до каяття, – або одбріхуватися з ризиком пійматись і все-таки дістати в монастир. І для чого? Для якої кому користи? І навіть не по своїй волі, а по тому, що редакторська рука розмахалась. Ваша рука не раз ліберальничала над працями сотрудников, та хоч досі під монастир нікого не підводила! А тепер і на те пішло!» [3, с. 533].

Це вже справді, як у Миколи Вінграновського: «Прилетіли коні – ударили в скроні. Прилетіли (хоч і не в серпні) – ударили в серце»... Франкові заболіло, він пробує перепросити й виправдатися у листі від 13 березня 1895 р.:

«Лист Ваш діткнув мене дуже болюче, головно для тої незручності, яка вийшла в мене з підписом під Євангелієм. Запевняю Вас, що се зроблено без ніякого наміру, а тільки от з якої причини: Підпис переводчика (!) там був уміщений на початку. А що в “Житті і Слові” підписи звичайно кладуть в кінці статті, от я й перечеркнув у рукописі підпис, та під першою частиною і забув підложити. Опісля рукопис по

віддрукуванню я знищив і не тямив уже, як саме було підписано, а тямив тільки одно, що перекладач бажає під своєю працею покласти свої ініціали. Ця трагічна евентуальність, про яку ви згадуєте, міні й на думку не прийшла, а тим менше я міг думати, щоб така штучка, як заміна букв “ла” на “д” становить вихід із неї. В усякім разі, я готов зробити все, що Ви признаєте потрібним, щоб діло поправити, і ще раз запевнюю Вас, що ані злої, ані над міру доброї волі у мене сим разом не було» [4, т. 50, с. 30].

На перший погляд, реакція М. Драгоманова може викликати насмішку чи обурення його дріб’язковістю – зняти бучу через якісь дві-три літери. Але ж і сам І. Франко пише про «трагічну евентуальність», отже, визнає свою «провину безневинну» (І. Драч). Драгоманов добре знав, що може чекати його сестрінницю в самодержавній Росії, хоча йому і в страшному сні не могло примаритися, що через кілька десятиліть у модернізованій російській комуністичній імперії розстріляють чоловіка за пропущену літеру в слові «Сталінград». Епізод із М. Верном не єдиний у віртуальному діалозі І. Франка з Лесею Українкою на тему перекладу. Був ще один, хоч і не позначений тінню «трагічної евентуальности», та все ж до певної міри драматичний, позаяк Франкові не вдалося досягнути бажаного результату, і пов’язаний він із творчістю В. Гюго. Даючи згоду на участь у підготовці до друку збірки віршів Лесі Українки, у тому ж листі до Олени Пчілки, І. Франко інформує про свій задум видання «Антології європейських поетів»:

«...При цьому хотілось би набрати вибір з Віктора Гюго, у мене є дещо поперекладувано <...>, а коли б панна Леся згодилася дати своїх “Бідних людей” і перекласти дещо з <...> інших збірок, то ми могли би зложити гарну книжечку» [4, т. 49, с. 310].

Про свій намір долучити до «Антології» Лесю Українку І. Франко повідомляє також Агатангела Кримського [4, т. 49, с. 312]. На жаль, той «томик антології» не вдалося видати. Це один із нескінчених Франкових планів «зі скрученою головою», над яким так гірко побивається Леся в листі з Сан-Ремо від 14 січня 1903 р. Потерпів фіаско й інший Франків проєкт, який стосувався знову ж таки В. Гюго, а саме переклад його «Торквемади». У листах до М. Драгоманова під час перебування в Софії його сестрінниці І. Франко аж тричі згадує про це:

«Чи панна Леся не мала б охоти взяти на себе труд перекласти “Торквемаду” Віктора Гюго? Я дуже бажав би напечатати сю драму по-нашому, праця, здається, була б люба, хоч, звісно, не легка» [4, т. 50, с. 9].

У наступному листі допитується: «Чи Ви згадували їй про мій проєкт?» [4, т. 50, с. 18]. І штурмує далі:

«Я дістав французький текст “Торквемади” і запитую ще раз, чи добродійка Леся схоче взятися до його перекладу. Мені дуже б хотілося подати його на чолі третього річника “Життя і слова”, бо до того часу він, певно, не буде готовий. Звісно, бажалось би мати переклад віршований і по змозі римований, як в оригіналі» [4, т. 50, с. 27].

Але то були... «фантастичні думи, фантастичні мрії»... Леся чемно, зате рішуче відхилила пропозицію:

«Щодо В. Гюго, то я останніми часами ще нічого не перекладала, – багато було роботи іншої, а до того ж з мене й робітниця така, що сьогодні біжить, а завтра лежить» [5, т. 11, с. 188].

Отож Франкові довелося самому втілювати в життя свої ж вказівки, проте задум не був доведений до кінця, були перекладені лише уривки з твору великого французького романтика.

Однак перекладацький аспект Лесиної присутності у Франковому епістолярному дискурсі має своє продовження. Ідеться про чеські переклади Лесі Українки. Редактор журналу «Slovanski pregled» А. Черни звернувся до Франка за порадою, кого б з українських поетів варто видати на сторінках часопису. І. Франко негайно відгукнувся:

«З наших ліриків я поручив би Вам до перекладу Лесю Українку, про котру хочу написати Вам статейку до одної з найближчих книжок» [4, т. 50, с. 121].

У наступному листі він повідомляє про те, що надсилає «статейку», і тут же клопочеться, щоби Лесині вірші, які ілюструватимуть його невеличку розвідку, достойно були представлені чеським читачам:

«Було б добре, якби панна Єсенська переклала зазначений тут вірш “Мрія”, а надто “Слово, чому ти не твердая криця” й “У пустині”» [4, т. 50 с. 143].

Турбує І. Франка і якість перекладів: «Якби могли прислати мені з коректою моєї статейки також відбитку перекладених віршів, було б добре» [4, т. 50, с. 143]. Отже, І. Франко зробив усе, що міг, для популяризації творчості Лесі Українки в Чехії, ширше – у слов'янському світі (часопис із перекладами і Франковою статтею недарма називається «Слов'янський огляд»), уписавши її таким чином у європейський контекст.

І наостанок літературно-критичний (оцінювальний) аспект. Виглядає він цілком екстравагантно. В об'єктив критика потрапило тільки два твори, і отримали вони від нього діаметрально протилежні й водночас несправедливі оцінки, що неабияк подивовують. Перший – це повість «Жаль», якою І. Франко був захоплений понад усяку міру. В листі до Олени Пчілки читаємо:

«Діло, про котре я хотів поговорити з Вами, – се новела Лесі Українки, котра знаходиться у мене. Що Ви думаєте з нею робити? Я чув, що Ви призначили її до другого тому альманаху [“Перший вінок”. – Л. Б.]. Та коли ще той альманах буде друкований. Чи не можна би змінити цю постанову, щоби така гарна річ не лежала в рукописі. Я прочитав цю новелу, і вона мені дуже подобалася, так що коли би була на те Ваша і Лариси Петрівни воля, то я радо опублікував би її в найближчій книжечці своєї “Літературно-наукової бібліотеки”. Я готов розпочати друк, як тільки одержу Ваш дозвіл» [4, т. 49, с. 299].

Сама Леся досить скептично поставилася до Франкового суперлятиву і то при кардинально протилежній думці М. Павлика:

«Біда нашим улітам з критикою, як от моїй тепер,— один зовсім на смерть засудив, а другий не прибере місця, де б посадити. Хто зна, як і судити тепер, хіба треба взяти середину, як завжди в таких випадках» [5, т. 11, с. 148].

Геніальна Леся геніально розставила крапки над «ї».

І нарешті друга (аксіологічна(!) опція (!!)), що стосується – ні багато, ні мало – Лесиної «Кассандри». Драматична поема, що має поважну сценічну історію (довший час не сходила зі сцени наших славних франківців), яка дістала найвищу оцінку поважних авторитетів (О. Білецький, Л. Костенко, О. Забужко і т. д., і т. д.), Франкові, м'яко кажучи, не сподобалася. Це можна пояснити тим, що Леся Українка як драматургиня значно випередила свій час, і сучасникам, навіть позитивно настроєним, важко було її зрозуміти – чого варта, приміром, дефініція твору як п'єси з троянського життя! Виняток – О. Кобилянська, яка зрозуміла: «Ось чудово вона написала, страх сильно, якось так чутливо, що аж чоловікові мороз тілом при читанні ішов»! [1, с. 602] – (яке все-таки щастя, що бодай два листи О. Кобилянської до Лесі збереглися!). Чому ж І. Франко, перекладач Байрона, Гете, автор філософських поем, що з драматичними поемами Лесі Українки очолюють той типологічний ряд, який гідно репрезентує українську літературу на світовому рівні, не зміг досягнути новаторства «Кассандри»? Звернімося до фактів. Доволі дивно починається Франків лист до дружини з Криворівні від 21 серпня 1907 р.:

«Дорога мамо! Зачав був писати лист до Лесі Українки по поводу її “Кассандри”, та якось не йшло, а Грушевський каже вірно: не до Вас прислано, то й пощо Вам писати. І рація. От тим-то я, перечеркнувши початкові слова до Лесі, пишу тобі на тім аркушику, щоб не псувати паперу» [4, т. 50, с. 327].

Сюжет із «Кассандрою» дістав продовження в листі до Н. Кибальчич від 9 березня 1909 р. як відповідь на її лист, що от не хочуть її друкувати в «ЛНВ»:

«Я мав розмову з проф. Грушевським... про прямо скандальні речі, які там друкувалися... Не знаю, які твори Ви посилали йому, але все-таки думаю, що гірших від того, що там друкували Леся Українка (тобто “Кассандру”. – Л. Б.), Хоткевич і оба Грушевські, Ви не могли написати» [4, т. 48, с. 370–371].

От тобі віз і перевіз... Звичайно, можна всю цю історію пояснити тим, що лист писано в Ловрані під час загострення тяжкої Франкової недуги, та почалася вона ще в 1907 р. І тут постає проблема – як нам ставитися до Франкових суджень і оцінок під час хвороби, зокрема, у «Нарисі українсько-руської літератури до 1890 р.», який у нас рекомендують для опрацювання студентам? Одна з багатьох проблем, не розв'язаних досі. Це має стосунок і до проблеми взаємин І. Франка з Лесею Українкою. Очевидно, що має бути продовжена дискусія щодо публіцистичного «контroversу» «між своїми», позаяк є спроби ревізії поглядів Івана Денисюка, Михайла Нечитайлюка, Василя Гориня на цю складну проблему [2]. Вирішальне слово тут має належати Ярославі Мельник, яка в своїй високолетній монографії «І остання часть дороги» вперше привернула увагу до найскладнішого періоду життя і творчості І. Франка, виявивши при цьому не

лише могутній інтелект, а й таке потрібне в цьому випадку величезне відчуття такту. Та й тема «Іван Франко в епістолярному дискурсі Лесі Українки» так само ще не закрита: 23 Лесиних листи – яке широке поле для науковця!.. Та ж там один новорічний лист, писаний 13, 14 січня 1903 р. в Сан-Ремо, вартий монографічного дослідження.

...Ювілей Лесі Українки був достойно завершений виданням Повного зібрання її творів у чотирнадцяти томах. Хотілося би, щоби вся наша класика повноправно ввійшла в наше сьогодення, бо вона того варта. А чи ми її варті?

Список використаної літератури

1. *Кобилянська О.* Твори: в 5 т. Київ, 1963. Т. 5.
2. *Левченко Г.* Приятелі святої поезії: Іван Франко та Леся Українка // Сайт «Франко:На-живо/Franko:Live». 21.02.2019. URL: <https://frankolive.wordpress.com/2019/02/21/%d0%bf%d1%80%d0%b8%d1%8f%d1%82%d0%b5%d0%bb%d1%96-%d1%81%d0%b2%d1%8f%d1%82%d0%be%d1%97-%d0%bf%d0%be%d0%b5%d0%b7%d1%96%d1%97-%d1%96%d0%b2%d0%b0%d0%bd-%d1%84%d1%80%d0%b0%d0%bd%d0%ba%d0%be-%d1%82%d0%b0/>
3. Листування Івана Франка та Михайла Драгоманова. / Редкол.: І. Вакарчук, Я. Ісаєвич (співголови) та ін. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. 564 с.
4. *Франко І.* Зібрання творів: у 50 т. Київ: Наукова думка, 1976–1986.
5. *Українка Леся.* Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Луцьк, 2021.

References

1. Kobylianska O. (1963). *Tvory: v 5 t.* T. 5. Kyiv, Ukraine.
2. Levchenko H. *Pryiateli sviatoi poezii: Ivan Franko ta Lesia Ukrainka. Sait «Franko:Nazhyvo/Franko:Live».* 21.02.2019. URL: <https://frankolive.wordpress.com/2019/02/21/%d0%bf%d1%80%d0%b8%d1%8f%d1%82%d0%b5%d0%bb%d1%96-%d1%81%d0%b2%d1%8f%d1%82%d0%be%d1%97-%d0%bf%d0%be%d0%b5%d0%b7%d1%96%d1%97-%d1%96%d0%b2%d0%b0%d0%bd-%d1%84%d1%80%d0%b0%d0%bd%d0%ba%d0%be-%d1%82%d0%b0/>
3. *Lystuvannia Ivana Franka ta Mykhaila Drahomanova / Redkol.: I. Vakarchuk, Ya. Isaievych (spivholovy) ta in. (2006).* 564 s. Lviv, Ukraine.
4. *Franko I. (1976–1986). Zibrannia tvoriv: u 50 t.* Kyiv, Ukraine.
5. *Ukrainka Lesia. (2021). Povne akademichne zibrannia tvoriv: u 14 t.* Lutsk, Ukraine.

Бондар Лариса – кандидат філологічних наук, доцент, провідний фахівець Інституту франкознавства Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна).

Larysa Bondar – Cand. Sc. (Philology), Associate Professor, Chief Research Associate, Ivan Franko Studies Institute, Lviv Ivan Franko National University (1 Universytetska Str., 79000, Ukraine).

E-mail: bondarlarysa25@ukr.net

LESIA UKRAYINKA IN THE EPISTOLARY DISCOURSE OF IVAN FRANKO

Larysa BONDAR

The article examines Ivan Franko's creative contacts with Lesia Ukrayinka. The aim of the study is to clarify, on the epistolary basis, the role of Ivan Franko in publishing Lesia Ukrayinka's translations (Maurice Verne's articles on the Gospels, V.Hugo) as well as in her development as a folklorist. The research is based on the use of the historical-and-comparative (contrastive), cultural-historical, psychobiographic, analytical-descriptive and bibliographical **methods**.

The **scholarly novelty** of the article lies in a new rereading and comprehension of the I. Franko-Lesia Ukrayinka correspondence; for the first time in Ukrainian Literature Studies, accentuation is made on a controversial character of I. Franko's assessment of Lesia Ukrayinka's writings. Based on a detailed analysis of facts, addressees' testimony in the epistolary dialogues between themselves and among other correspondents, major stages in the acquaintance of I. Franko and Lesia Ukrayinka, the process of compiling and publishing of poetry collections have been clarified, I. Franko's assessments of individual poetic texts, translations, the short novel *Zhal'* [What a Pity], dramatic poem *Cassandra* offered. Attention has been drawn to the problem of assessments concerning Ivan Franko's attitude in the time of his disease (in the "Outline of the History of Ukrainian-Ruthenian Literature to 1890", in particular).

The authoress has arrived at the **conclusion** of a complicated nature of relations between the two Ukrainian persons of genius, contemporaries. The researcher maintains that I. Franko's interpretations of the "children's poems" in the first collection and the *Cassandra* dramatic poem are unfair.

Keywords: literary contacts, publishing business, folklore studies, translation, assessment, literary criticism.

Дата подання: 5 травня 2023 р.